

Висновки дослідження. Необхідними умовами успішного реформування системи освіти в Україні в умовах перехідної економіки є: створення системи освітніх стандартів та контролю якості освіти; формування фінансово-економічних умов для підвищення якості освіти на основі розвитку інноваційної діяльності, раціоналізація схеми бюджетного фінансування освітнянської праці; створення загальнодержавної системи адресної підтримки навчальних закладів, різних категорій учнів і студентів.

Таким чином, динамічно змінюване соціально-економічне середовище ставить нові вимоги перед системою освіти. На новому етапі розвитку нашої держави система освіти для поліпшення своєї якості повинна здійснити перехід від стадії зрушень до глибоких системних трансформацій. Важливу роль на шляху освітніх перетворень відіграє приєднання України до дедалі зростаючих інтеграційних процесів у міжнародній економіці. Тому наукового обґрунтування потребує оцінка і перспективи входження української системи освіти до міжнародного освітнього простору.

Література

1. **Лукіна Т.** Державна політика забезпечення якості загальної середньої освіти. Економіка України. – 2004. № 4. – С. 8-16.
2. **Лукіна Т.О., Ляшенко О.І.** Сутність категорії якості освіти в умовах реформування освітньої галузі. Зб. наук. праць НАДУ при Президентові України. – К.: Наук. – 2003, вип. 2. – С. 126-134.
3. **Савченко О.В.** Розвиток системи управління якістю освіти. – К., 1997. – 137 с.
4. **Субетто А.И.** Качество образования: проблемы оценки и мониторинга// www.iso9000.by.ru/docs/sk/ng669_-1.htm.
5. **Субетто А.И.** Проблема качества высшего образования в контексте глобальных и национальных проблем общественного развития (философия качества образования). – СПб.; Кострома, 2000.
6. **Education at a Glance.** OECD Indicators. – Paris, OECD Centre for Educational Research and Innovation, 2001.

УДК 330.101.+378.1

Доц. Л.В. Рібун, канд. екон. наук – НЛТУ України

АДАПТАЦІЯ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ НА КАФЕДРІ ЕКОНОМІЧНОЇ ТЕОРІЇ ДО РОБОТИ НА ЗАСАДАХ КРЕДИТНО-MОДУЛЬНОЇ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Обґрунтовано необхідність та основну мету модернізації вищої освіти в Україні у світлі документів Болонського процесу. Виділено основні етапи переходу до навчальних занять на засадах кредитно-модульної технології. Подається інформація про підготовку кафедри економічної теорії до переходу на кредитно-модульну систему організації навчального процесу з усіх дисциплін, що читаються на кафедрі.

Ключові слова: економічна теорія, навчальний процес, кредитно-модульна технологія навчання.

Doc. L.V. Ribun – NUFWT of Ukraine

Adaptation of educational process at the economic theory department to the work on the principles of credit-modular technology of education

This article substantiates the necessity and the main goal of higher education in Ukraine in the light of Bologna process documents. It emphasizes basic stages of the transition

to the studies on the grounds of credit – modular technology. It gives information about preparation of the economic theory department for the transition to credit – modular system of educational process organization in all disciplines delivered at the department.

Keywords: economic theory department, educational process, credit-modular technology of education

Необхідність реформування системи освіти України, її удосконалення та підвищення рівня якості є найважливішою соціокультурною проблемою, яка значною мірою зумовлюється процесами глобалізації та потребами формування позитивних умов для індивідуального розвитку людини, її соціалізації і самореалізації у нинішньому світі.

Зазначені процеси диктують, передусім, необхідність визначення, гармонізації та затвердження нормативно-правового забезпечення у галузі освіти з урахуванням вимог міжнародної та європейської систем стандартів та сертифікації.

Основною метою державної політики в галузі освіти є створення умов для розвитку особистості та творчої самореалізації кожного громадянина України, оновлення змісту освіти та організації навчально-виховного процесу відповідно до демократичних цінностей, ринкових засад економіки, сучасних науково-технічних досягнень.

Наприкінці ХХ ст. інтеграційні процеси в освіті європейських країн не тільки інтенсифікувалися, а й набули більш глибоких форм. Країни Європи ведуть активний пошук основних механізмів для міжуніверситетської кооперації і співпраці та взаємного визнання підготовки фахівців у вищих закладах освіти.

Така взаємодія не тільки збагачуватиме вищу школу у кожній європейській державі, а й вирівнюватиме якість вищої освіти, слугуватиме засобом кращого порозуміння між народами різних країн, зміцнення добросусідських взаємовідносин, ствердженню миролюбності на континенті.

Уніфікація підходів до розвитку вищої школи в європейських країнах допускається до такого рівня, щоб не загострити суперечностей між усталеними традиціями університетської освіти у тій чи іншій країні та пропонованими інтеграційними заходами, між національними особливостями у змісті освіти, методах і методиках викладання, намаганням об'єднати навчальні заклади єдиною системою ECTS. Працюючи над удосконаленням ECTS, намагаючись перетворити її у всеєвропейську систему нагромадження та зарахування кредитів, європейське співтовариство вважає, що "вона повинна бути не агресивною, захищати місцеву і національну автономії ..." (1, с.54).

В основі реформування вищої освіти в Україні лежить кредитно-модульна технологія навчання. Будь-яка технологія навчання має свої педагогічні особливості, які істотно відрізняють її від інших навчальних технологій. В основі навчального процесу лежать вихідні положення (принципи), за якими визначаються організаційні форми, прийоми і методи навчання. Дидактичні принципи можна поділити на дві групи: загальні та специфічні. До загальних дидактичних принципів відносяться ті, які стосуються будь-якого навчального процесу. Частина вихідних положень стосується змісту і методів викладання, а саме: принципи доступності, наочності, зв'язку теорії з практикою, професійної спрямованості, науковості. Ще ряд принципів тісно пов'язані з навчальною діяльністю студентів: активності та самостійності, систематичності

та послідовності навчання, міцності засвоєння знань, поєднання навчальної діяльності з науковою.

Основу специфічних принципів становлять ті, які є визначальними у тій чи іншій технології навчання, вони дають змогу не тільки виділити технологію з-поміж інших, а часто формують її назву. Кредитно-модульна технологія навчання логічно увібрала в себе два дидактичні поняття кредиту і модуля, які істотно впливають на формування цілісного алгоритму засвоєння знань з тієї чи іншої дисципліни, а також спонукають підпорядкувати інші навчальні компоненти (форми, прийоми, методи, засоби тощо) своїм вимогам. Специфічними принципами кредитно-модульної технології навчання є: принципи гуманізації і гуманітаризації, демократизації, кредитності, модульності, індивідуалізації, диференціації, інтеграції.

Принцип гуманізації передбачає таку систему суб'єкт-суб'єктних діалогових взаємовідносин у навчально-виховному закладі, які створюють найсприятливіші умови для розвитку кожним суб'єктом педагогічного процесу своїх духовно-інтелектуальних сил і творчо-діяльнісних компонентів, неповторних національних, особистісних рис і засвоєння необхідної кількості знань, умінь і навичок, щоб стати добрим фахівцем.

Принцип гуманітаризації спрямовує педагогічні процеси на індивідуальний розвиток і саморозвиток особистості, максимальне наближення вивчення кожної навчальної дисципліни до майбутніх потреб студентів, формування системи морально-правових відносин, політичної культури, оптимальне поєднання загальнолюдських і національних цінностей, виховання на засадах християнської моралі, і гуманітарно-зорієнтоване вивчення дисциплін фундаментальної і професійної підготовки.

Принцип демократизації в освіті передбачає організацію діяльності навчально-виховних закладів на правових, громадсько-державних засадах, відкритих для батьків і громадськості, у яких забезпечується свобода слова і запитань, право вибору студентами навчальних дисциплін, а випускниками шкіл – освітніх закладів на процесуально-елективних засадах для продовження навчання, створюються всі умови для вільного переходу студентів до вищих навчальних закладів країн Європи і взаємного визнання дипломів про вищу освіту.

Принцип індивідуалізації передбачає таку технологію організації засвоєння знань, умінь та навичок, яка дає змогу кожному студентові навчатися та розвиватися за індивідуальним планом і програмами, використовуючи оптимальний термін навчання, який відповідає його психолого-фізіологічним можливостям.

Принцип диференціації передбачає горизонтальне і вертикальне структурування навчального матеріалу і адаптування його до реальних психолого-фізіологічних можливостей студентів.

Принцип кредитності дає змогу студентам вільно обирати навчальні дисципліни відповідно до структурно-логічних схем і рекомендацій куратора, спонукає студентів брати зобов'язання (і виконувати) щодо вчасного і якісного

їхнього засвоєння, а також уніфікує повне навчальне навантаження студента за курсами навчання.

Принцип дидактичної інтеграції – це комплекс взаємопов'язаних із диференціацією процесів, які спрямовані на діалектико-методологічне вирішення суперечності між диференціацією й інтеграцією в освіті; містить у собі погоджену інтеграцію змістових компонентів (внутрішньо-предметна і міждисциплінарна інтеграція), взаємозв'язок між циклами диференційованих та інтегрованих дисциплін навчального плану; прийомів, методів і форм навчальної роботи, споріднених професій.

Принцип модульності передбачає організацію засвоєння навчального матеріалу у дискретно-неперервному полі за наперед заданою модульною програмою, яка складається з логічно завершених частин навчального матеріалу (модулів), із структурованим змістом та цілісним навчально-управлінським циклом кожного модуля.

Аналіз проведеної кафедрою економічної теорії НЛТУ України роботи з адаптації навчального процесу до кредитно-модульної технології навчання дає змогу виділити основні етапи цієї роботи: попередній, ознайомчий, організаційно-методичний, адаптаційний, завершальний.

Попередній, на нашу думку, почався з моменту використання у навчальному процесі рейтингової системи оцінки знань студентів. Протягом останніх чотирьох-п'яти років, ця система на кафедрі вдосконалювалась, і на сьогодні працює у повному обсязі. Ознайомчий етап розпочався із ознайомлення всіх членів кафедри з матеріалами документів Болонського процесу, проведення низки семінарів кафедри з їх вивчення, ознайомлення з досвідом інших вузів м. Львова. Організаційно-методичний етап розпочався з затвердженням плану заходів кафедри з розроблення всіх організаційно-методичних матеріалів, необхідних для переведення навчального процесу на кредитно-модульну технологію навчання. Цей етап повинен завершитись до кінця 2005-2006 навчального року. З 1 вересня 2006 р., на нашу думку, розпочинається адаптаційний період, коли кафедра готова методично, організаційно та психологічно працювати на засадах кредитно-модульної технології навчання. Завершальний етап розпочнеться з того моменту, коли будуть внесені відповідні зміни до Закону України "Про освіту" та інші підзаконні акти та нормативні документи, які організаційно, методично та фінансово забезпечать можливість повного переходу навчального процесу на кредитно-модульну технологію навчання, відповідно до вимог документів Болонського процесу.

Кафедра економічної теорії НЛТУ України виконала значну роботу у цьому напрямі. Зокрема: проведено ряд кафедральних методичних семінарів; створено тимчасову робочу групу з підготовки та впровадження у навчальний процес кредитно-модульної технології навчання, для всіх дисциплін які читають на кафедрі; матеріали навчальних програм згруповано у змістовні модулі; розроблено типовий план контрольних завдань, тестів та запитань з модульного контролю; розроблено критерії оцінок поточних знань студентів. До кінця червня 2006 р. кафедра завершить розробку завдань для модульних контрольних робіт, підготує нові навчальні робочі програми, відповідно до вимог

документів Болонського процесу, і з 1 вересня 2006 р. буде готова повністю перейти на кредитно-модульну технологію навчання.

Література

1. **Кредитно-модульна система** підготовки фахівців у контексті Болонської декларації// Матеріали науково-практичного семінару. – Львів, 2003. – 111 с.
 2. **Модернізація** вищої освіти України і Болонський процес. – К.: Вид. "Освіта України", 2004. – 60 с.
 3. **Сікорський П.І.** Кредитно-модульна технологія навчання: Навч посіб. – К.: вид-во Європ. ун-ту, 2004. – 127 с.
-